

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

20 janvier 2005

PROPOSITION DE LOI

**visant à simplifier le divorce par
consentement mutuel et à instaurer
la déductibilité fiscale partielle
des frais y afférents**

(déposée par M. Guy Swennen)

SOMMAIRE

1. Résumé	3
2. Développements	4
3. Proposition de loi	14
4. Annexes	17

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

20 januari 2005

WETSVOORSTEL

**tot vereenvoudiging van de echtscheiding
door onderlinge toestemming en tot het
gedeeltelijk fiscaal aftrekbaar maken van de
eraan verbonden kosten**

(ingediend door de heer Guy Swennen)

INHOUD

1. Samenvatting	3
2. Toelichting	4
3. Wetsvoorstel	14
4. Bijlagen	17

<i>cdH</i>	: Centre démocrate Humaniste
<i>CD&V</i>	: Christen-Democratisch en Vlaams
<i>ECOLO</i>	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
<i>FN</i>	: Front National
<i>MR</i>	: Mouvement Réformateur
<i>N-VA</i>	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
<i>PS</i>	: Parti socialiste
<i>sp.a - spirit</i>	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
<i>Vlaams Belang</i>	: Vlaams Belang
<i>VLD</i>	: Vlaamse Liberalen en Democraten

Abréviations dans la numérotation des publications :		Afkorting bij de nummering van de publicaties :	
<i>DOC 51 0000/000</i> :	<i>Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>	<i>DOC 51 0000/000</i> :	<i>Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA</i> :	<i>Questions et Réponses écrites</i>	<i>QRVA</i> :	<i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV</i> :	<i>Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)</i>	<i>CRIV</i> :	<i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</i>
<i>CRABV</i> :	<i>Compte Rendu Analytique (couverture bleue)</i>	<i>CRABV</i> :	<i>Beknopt Verslag (blauwe kaft)</i>
<i>CRIV</i> :	<i>Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)</i>	<i>CRIV</i> :	<i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</i>
<i>PLEN</i> :	<i>Séance plénière</i>	<i>PLEN</i> :	<i>Plenum</i>
<i>COM</i> :	<i>Réunion de commission</i>	<i>COM</i> :	<i>Commissievergadering</i>

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
 Commandes :
 Place de la Nation 2
 1008 Bruxelles
 Tél. : 02/ 549 81 60
 Fax : 02/549 82 74
 www.laChambre.be
 e-mail : publications@laChambre.be

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen :
 Natieplein 2
 1008 Brussel
 Tel. : 02/ 549 81 60
 Fax : 02/549 82 74
 www.deKamer.be
 e-mail : publicaties@deKamer.be

RÉSUMÉ

Selon l'auteur, tous les partis démocratiques sont d'accord pour se fonder sur le divorce sans faute.

En attendant une réforme approfondie du droit du divorce, il propose de simplifier fortement la procédure de divorce sans faute qui existe déjà, à savoir la procédure de divorce par consentement mutuel, et de la rendre plus attrayante. Pour ce faire, il intervient sur différents plans:

- il raccourcit la procédure, en diminuant de moitié le «temps des épreuves»;*
- il entend imposer le respect des accords conclus par les époux;*
- il entend permettre le divorce dès la majorité et après un an de mariage;*
- il réduit de manière structurelle les frais qu'entraîne cette forme de divorce, notamment en permettant la déduction fiscale partielle des frais exposés.*

SAMENVATTING

Volgens de indiener zijn alle democratische partijen het erover eens om de schuldloze echtscheiding als uitgangspunt te nemen.

In afwachting van een grondige hervorming van het echtscheidingrecht stelt hij voor om de nu reeds bestaande mogelijkheid tot schuldloze echtscheiding, met name deze door onderlinge toestemming, fors te vereenvoudigen en aantrekkelijker te maken. Hij doet dit door op verschillende vlakken in te grijpen:

- de verkorting van de procedure door het halveren van de zogeheten proeftijd;*
- het inbouwen van respect voor de tussen de echtgenoten bereikte overeenkomsten;*
- de echtscheiding mogelijk te maken vanaf de meerderjarigheid en na één jaar huwelijk;*
- een structurele vermindering van de kosten verbonden aan deze echtscheidingsvorm, onder meer door het gedeeltelijk fiscaal aftrekbaar maken van de gemaakte kosten.*

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Il ressort des chiffres joints en annexe que le nombre de divorces a augmenté en flèche au cours des dernières décennies. D'année en année, les chiffres relatifs aux mariages et aux divorces se rapprochent. Pour l'instant, on peut dire que trois mariages sur dix débouchent sur un divorce. Il est dès lors nécessaire de trouver une manière plus humaine de mettre un terme à l'union conjugale. Malgré différentes réformes, on estime que notre droit du divorce est, à de nombreux égards, inutilement conflictuel et que la procédure de divorce est trop longue.

En vertu de l'accord gouvernemental, la réforme de la législation en matière de divorce relève expressément du parlement. La ministre de la Justice, Mme Onkelinx, a récemment promis de donner au parlement le soutien nécessaire à l'accomplissement de cette mission.

Ces engagements ne sont naturellement pas dépourvus d'intérêt pour traiter cette problématique et, plus important encore, pour la régler. En effet, différents groupes d'intérêt exercent depuis des années des pressions continues afin que la législation actuelle en matière de divorce soit débarrassée de ses quelques archaïsmes et, en particulier, afin que la législation n'aborde plus la question de la culpabilité. Dans le passé, et notamment du fait de l'action de ces groupes de pression, certaines modifications ont été apportées à la législation, notamment en 1994 (réforme des procédures de divorce) et lorsque le délai relatif à la séparation de fait a été ramené de cinq ans à deux ans. L'engagement des groupes de pression est un indicateur important de l'insatisfaction populaire concernant le droit du divorce actuel, lequel est désespérément en retard sur une nouvelle réalité sociale.

Un consensus s'est également dessiné entre les partis démocratiques sur le fait que la législation actuelle en matière de divorce a besoin d'une sérieuse mise à jour. Cela s'est avéré au cours de la législature précédente, durant un séminaire organisé à la Chambre sur le thème du divorce. Différentes initiatives législatives ont d'ailleurs été déposées (voir le dossier de la bibliothèque du parlement) et reprises au cours de la législature actuelle. La plupart du temps, ces propositions de loi partent de la volonté de remplacer les différentes formes de divorce existant aujourd'hui par un seul «divorce sans faute», c'est-à-dire sur la base

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Uit de cijfers gevoegd als bijlage blijkt de belangrijke toename van het aantal echtscheidingen tijdens de voorbije decennia. Jaar na jaar groeien de cijfers inzake huwelijken en echtscheidingen naar elkaar toe. Momenteel kan gesteld worden dat drie van de tien huwelijken op een echtscheiding uitdraaien. Een menselijker en humaner manier om een einde te stellen aan de echtverbinding is dan ook een noodzaak. Ondanks diverse hervormingen wordt ons echtscheidingsrecht op vele onderdelen ervaren als onnodig conflictueus en tijdrovend.

In het regeerakkoord is de hervorming van de echtscheidingswetgeving uitdrukkelijk aan het parlement toegewezen. Recent heeft ook de minister van Justitie, mevrouw Onkelinx, toegezegd het parlement daartoe de noodzakelijke ondersteuning te zullen verlenen.

Deze toezeggingen hebben uiteraard hun belang om de problematiek aan te pakken en, belangrijker nog, tot een goed einde te brengen. Sinds jaren is er immers een aanhoudende druk van de diverse belangengroepen om de actuele echtscheidingswetgeving te ontdoen van zijn archaïsche trekjes en inzonderheid de schuldvraag te schrappen uit de wetgeving. Mede ingevolge deze drukingsgroepen zijn in het verleden een aantal wijzigingen in de wetgeving doorgevoerd, onder meer in 1994 (hervorming van de echtscheidingsprocedures) en de inkorting van de termijn van vijf jaar feitelijke scheiding naar twee jaar. De inzet van de drukingsgroepen is een belangrijke indicator van een bij de bevolking aanwezig ongenoegen over het bestaande echtscheidingsrecht dat een nieuwe maatschappelijke werkelijkheid hopeloos achterna holt.

Ook over de democratische partijen heen is er een consensus gegroeid dat de huidige echtscheidingswetgeving aan een grondige opknappbeurt toe is. Dit is vorige zittingsperiode gebleken tijdens een studiedag in de Kamer rond echtscheiding. Diverse wetgevende initiatieven zijn trouwens neergelegd (zie het dossier van de bibliotheek van het parlement) en in de huidige zittingsperiode hernomen. Veelal is het uitgangspunt van deze wetsvoorstellen om de diverse vormen van echtscheiding zoals die vandaag bestaan te vervangen door één enkele zogeheten schuldloze echtscheiding, met name op basis van de duurzame ontwich-

de la désunion irrémédiable des époux (comme c'est le cas depuis quelques années déjà aux Pays-Bas, par exemple).

Nous tenons à souligner sans ambiguïté que nous sommes également partisans du divorce sans faute et que nous voulons procéder à une réforme en profondeur de notre droit du divorce. Nous déposerons d'ailleurs prochainement une proposition de loi généralisant le divorce sans faute en remplacement de toutes les causes de divorce existantes, à l'exception du divorce par consentement mutuel. Cette dernière forme de divorce est par ailleurs la seule forme existante de divorce sans faute. Contrairement à diverses propositions de loi déjà déposées au Parlement, nous estimons qu'il n'est nullement souhaitable d'intégrer, comme une des pistes, le divorce par consentement mutuel existant dans la forme unique de divorce sans faute, à savoir celle basée sur la désunion irrémédiable.

Tout d'abord, parce que l'on rangerait ainsi le divorce de commun accord et le divorce sur requête unilatérale dans une seule et même catégorie. Les approches en sont toutefois différentes. De même n'est-il pas pertinent de s'inspirer d'exemples de pays étrangers, aux passés et aux vécus différents.

En deuxième lieu, la forme existante de divorce sans faute, le divorce par consentement mutuel, jouit d'une large notoriété et est de loin la forme de divorce la plus utilisée. Pourquoi dès lors «dissimuler» cette forme de divorce dans une sorte de type unique de divorce, dont le divorce par consentement mutuel ne serait qu'une composante? Dans l'esprit de l'adage «On ne change pas une équipe qui gagne», on peut dire qu'il ne faut pas changer pour changer. Il nous paraît plus judicieux de laisser subsister la formule connue, et de l'améliorer en l'assouplissant et en la soutenant davantage.

En troisième lieu, il n'est pas du tout infondé de craindre que les débats relatifs aux divers aspects du divorce sans faute ne puissent aboutir à échéance relativement courte. Nous pensons, par exemple, à la pension alimentaire entre les (ex-)partenaires ainsi qu'aux enfants et à la garde des enfants et à l'autorité exercée sur eux. Une lecture approfondie des propositions déposées permet effectivement de constater, corroborant en cela notre crainte de longs débats, que le consensus sur la réforme de la législation sur le divorce se limite aux grands principes. En revanche, les

ting van het huwelijk (zoals dat bijvoorbeeld in Nederland reeds enkele jaren het geval is).

Wij wensen er geen enkel misverstand over te laten bestaan dat ook wij voorstander zijn van de schuldloze echtscheiding en werk willen maken van een grondige hervorming van ons echtscheidingsrecht. Kortelings zullen wij trouwens een wetsvoorstel indienen inzake de veralgemeende invoering van de schuldloze echtscheiding ter vervanging van alle bestaande echtscheidingsgronden, uitgezonderd de bestaande echtscheiding bij onderlinge toestemming. Deze laatste echtscheidingsvorm is trouwens de enige reeds bestaande vorm van schuldloze echtscheiding. In tegenstelling tot diverse ingediende wetsvoorstellen is het naar onze mening zeker niet aangewezen de bestaande echtscheiding bij onderlinge toestemming te integreren als één van de pistes in de enige vorm van schuldloze echtscheiding, met name deze op basis van duurzame ontwrichting.

Ten eerste omdat op die manier de wederzijds overeengekomen echtscheiding en de eenzijdig opgestarte echtscheiding in één en dezelfde categorie geplaatst worden. De invalshoeken zijn evenwel verschillend. Ook de spiegeling aan buitenlandse voorbeelden is niet relevant, vermits men daar niet met dezelfde voorgeschiedenis zit.

Ten tweede is de bestaande vorm van schuldloze echtscheiding, de echtscheiding bij onderlinge toestemming, breeduit gekend en in toenemende mate en met grote voorsprong de meest gebruikte echtscheidingsvorm. Waarom deze echtscheidingsvorm dan bij wijze van spreken verstoppen in een soort eenheidstype van echtscheiding waar de echtscheiding bij onderlinge toestemming een onderdeel van is? In de geest van het gezegde «*Never change a winning team*» kan gesteld worden dat men niet moet veranderen om te veranderen. De gekende formule laten bestaan, maar ze nog verbeteren door een verdere versoepeling en ondersteuning lijkt ons een beter opzet.

Ten derde is de kans allesbehalve denkbeeldig dat de debatten omtrent de diverse aspecten van de schuldloze echtscheiding niet op vrij korte termijn afgerond zullen zijn. Wij denken dan bijvoorbeeld aan de alimentatie tussen de (ex)partners en aan de kinderen én het gezag en hoederecht over de kinderen. Wie de neerliggende voorstellen grondig leest zal immers – ter staving van onze vrees voor langdurige debatten – vaststellen dat de consensus inzake de hervorming van de echtscheidingswetgeving zich beperkt tot de uitgangspunten. Inzake de concrete invulling van deze uitgangs-

opinions divergent fortement lorsqu'il s'agit de concrétiser ces principes. C'est tout particulièrement le cas en ce qui concerne les délicates discussions sur la pension alimentaire et l'autorité sur les enfants, déjà évoquées ci-dessus. C'est d'ailleurs aussi la raison pour laquelle nous avons récemment déposé deux propositions de loi relatives à la problématique des enfants lors d'un divorce (proposition de loi relative au régime de résidence des enfants mineurs de parents qui ne vivent pas ensemble, DOC 51 975/001 et proposition de loi garantissant le droit aux relations personnelles entre parents et enfants et entre grand-parents et petits-enfants, DOC 51 976/001).

Nous estimons, en résumé, que deux raisons justifient que la priorité soit accordée à la présente proposition, qui vise à assouplir et à encourager davantage le divorce par consentement mutuel:

1. elle permettra sans aucun doute de faire augmenter très rapidement le nombre de divorces sans faute par rapport au nombre de divorces pour faute. Pour autant que de besoin, on répétera, à cet égard, que le divorce par consentement mutuel est un divorce sans faute. On soulignera également, à ce sujet, que la culture du consensus ne pourra que profiter de l'attention qui sera accordée à la proposition précitée, qui vise à assouplir et à encourager davantage le divorce par consentement mutuel;

2. l'adoption prioritaire de la présente proposition de loi n'entraverait en rien une révision générale du divorce qui prévoirait d'instaurer un divorce sans faute pour cause de désunion irrémédiable, et ce, dès lors que l'on part du principe du maintien du divorce par consentement mutuel sous la forme sous laquelle il est proposé dans la présente proposition de loi, et ce, également pour la réalisation, par le législateur, d'une réforme générale du divorce.

Il est utile enfin d'observer que le divorce par consentement mutuel a le vent en poupe. En effet, si le nombre de divorces par consentement mutuel représentait un peu moins de la moitié des divorces enregistrés au début des années 90 (9 796 contre 10 648 sur la base des faits constatés en 1990 et 10 451 contre 10 753 en 1991), près de trois quarts des divorces enregistrés aujourd'hui sont des divorces par consentement mutuel (15 816 contre 4 529 en 2000, 19 755 contre 5 173 en 2001 et 21 759 contre 5 382 en 2002).

En apportant les modifications suivantes à la législation existante, nous souhaitons simplifier et assouplir considérablement la procédure de divorce par consentement mutuel:

punten lopen de meningen evenwel sterk uit elkaar. Dat is inzonderheid zo wat betreft de reeds aangehaalde heikele discussies rond de alimentatie en het gezag over de kinderen. Dat is trouwens ook de reden waarom wij in het recente verleden twee wetsvoorstellen neergelegd hebben inzake de problematiek van kinderen in een echtscheiding (wetsvoorstel betreffende de verblijfsregeling van minderjarige kinderen bij hun niet-samenlevende ouders, DOC 51 975/001 en wetsvoorstel tot het waarborgen van het omgangsrecht tussen ouders en kinderen en tussen grootouders en kleinkinderen, DOC 51 976/001).

Samengevat zien wij twee redenen om de versoepeling en verdere aanmoediging van de echtscheiding bij onderlinge toestemming prioritair te realiseren:

1. het is zonder twijfel een hefboom om op zeer korte termijn de verhouding van het aantal schuldloze echtscheidingen tegenover het aantal fout-echtscheidingen te laten toenemen. Moet het nog herhaald, echtscheiding bij onderlinge toestemming is immers een schuldloze echtscheidingsvorm. Daarbij dient onderlijnd te worden dat de aandacht op de verdere versoepeling en aanmoediging van de echtscheiding bij onderlinge toestemming de akkoordcultuur verder zal doen toenemen;

2. de prioritaire goedkeuring van huidig wetsvoorstel doorkruist te genen dele een globale hervorming in de zin van de invoering van de schuldloze echtscheiding op basis van duurzame ontwrichting van het huwelijk, omdat uitgegaan wordt van het behoud van de echtscheiding bij onderlinge toestemming in de vorm zoals voorgesteld in huidig wetsvoorstel, ook bij realisatie door de wetgever van de aangestipte globale echtscheidingshervorming.

Tenslotte is het nuttig om te wijzen op de opmars van de echtscheiding bij onderlinge toestemming. Bedroeg het aantal van deze vorm van echtscheiding begin van de jaren negentig nog iets minder dan de helft (9 796 tegenover 10 648 op basis van feiten in 1990 en 10 451 tegenover 10 753 in 1991), dan vormt het aandeel van de echtscheiding bij onderlinge toestemming vandaag de dag ongeveer driekwart van het aantal echtscheidingen (15 816 tegenover 4 529 in 2000, 19 755 tegenover 5 173 in 2001 en 21 759 tegenover 5 382 in 2002).

Met de volgende ingrepen in de bestaande wetgeving willen we een drastische vereenvoudiging en versoepeling van de echtscheiding bij onderlinge toestemming gestalte geven:

1. Les coûts du divorce par consentement mutuel sont réduits de manière structurelle.

Cette réduction, qui résulte de la suppression des frais cumulatifs d'avocat et de notaire, est réalisée en prévoyant que l'acte relatif à un bien immobilier commun doit être établi tant par l'avocat que par le notaire. On soulignera, à cet égard, que la possibilité de divorce par consentement mutuel sans avocat ni notaire reste intacte en l'absence de bien immobilier commun.

En prévoyant la déductibilité fiscale partielle des frais afférents au divorce par consentement mutuel. À première vue, cette proposition peut paraître étrange, car elle semble autoriser les pouvoirs publics à accorder aux personnes en instance de divorce un bonus fiscal les incitant à rompre le lien matrimonial. Mais il n'en est rien. Toutes les études montrent que la souplesse ou la sévérité de la législation relative au divorce n'influence aucunement la résolution ou la décision de divorcer prise par les conjoints ou par l'un d'entre eux. Les intéressés prennent d'abord leur décision; ce n'est qu'après qu'ils se renseignent sur les différentes formes de divorce. Il n'est donc pas à craindre que la mesure proposée encourage les couples à divorcer. Ce n'est bien entendu absolument pas l'objectif poursuivi par notre proposition. Notre seul but est de rendre le divorce par consentement mutuel – qui est une forme de divorce sans faute sur base volontaire –, aussi «attrayant» que possible, afin que davantage de couples lui accordent leur préférence. L'augmentation du nombre de personnes optant pour le divorce par consentement mutuel présente un intérêt certain pour la société. En effet, elle entraînera tout d'abord, de façon évidente, une régression plus importante des divorces conflictuels. Elle impliquera ensuite une diminution du nombre de procédures introduites devant le tribunal civil de première instance et contribuera donc à résorber l'arriéré judiciaire. En troisième lieu, la proposition de fixer un montant forfaitaire – donc indépendant des revenus – déductible permettra la mise en place d'un mécanisme de redistribution au sein du droit belge du divorce. Il convient en outre de souligner le coût relativement faible généré par cette mesure pour le Trésor. En effet, la somme globale déductible s'élève à 10 879 500 euros pour 2002 (montant obtenu en multipliant le nombre de divorces par consentement mutuel par 500 euros), ce qui correspond à une baisse des recettes de 4 000 000 d'euros.

1. De kosten van de echtscheiding bij onderlinge toestemming worden structureel verminderd.

Door de cumulatieve kost van de advocaat en notaris uit te schakelen. Dit wordt gerealiseerd door zowel de advocaat als de notaris de akte te laten opstellen ingeval van de aanwezigheid van een gemeenschappelijk onroerend goed. Hierbij dient onderlijnd dat de mogelijkheid te scheiden bij onderlinge toestemming zonder advocaat en zonder notaris indien er geen gemeenschappelijk onroerend goed is intact blijft.

Door het gedeeltelijk fiscaal aftrekbaar maken van de kosten van de echtscheiding bij onderlinge toestemming. Bij een eerste aanblik komt dit voorstel misschien wat bizar over, precies alsof de overheid bij wijze van spreken een fiscale bonus toekent aan scheidenden, zodat het beëindigen van het huwelijk als het ware fiscaal aangemoedigd zou worden. Niets is natuurlijk minder waar. Uit alle studies blijkt dat de soepelheid of de gestrengheid van de echtscheidingswetgeving geen enkel verband houdt met het voornemen of de beslissing van één of beide partners om uit de echt te scheiden. Men neemt die beslissing en pas nadat men die genomen heeft, neemt men kennis van de echtscheidingsvormen. Enig echtscheidingsbevorderend karakter door de voorgestelde maatregel valt dus niet te vrez en is uiteraard absoluut de bedoeling niet. Ons enig en uitsluitend doel is de echtscheiding bij onderlinge toestemming, een gewilde vorm van schuldloze echtscheiding, zo «attractief» mogelijk te maken, zodat nog een stuk meer dan nu al het geval is, voor deze echtscheidingsvorm geopteerd wordt. De toegevoegde maatschappelijke waarde indien scheidende echtgenoten nog meer kiezen voor echtscheiding bij onderlinge toestemming dient niet onderschat te worden. In de eerste plaats zal de toename van overeenstemming bij het scheiden vanzelfsprekend het aantal echtscheidingen verder doen afnemen. In de tweede plaats zal ook het aantal procedures voor de burgerlijke rechtbank van eerste aanleg verminderen, hetgeen de afbouw van de gerechtelijke achterstand alleen maar ten goede zal komen. En in de derde plaats wordt er door de voorgestelde forfaitaire – dus ongeacht het inkomen – aftrekbare som een herverdelend mechanisme ingebouwd in ons echtscheidingsrecht. Daarenboven dient gewezen op de relatief beperkte kost voor de staatskas vermits de globale aftrekbare som voor het jaar 2002 10 879 500 euro bedraagt (het aantal echtscheidingen bij onderlinge toestemming vermenigvuldigd met 500 euro) wat geraamd kan worden op een minderontvangst van 4 000 000 euro.

Il convient encore indubitablement de déduire de ce montant le résultat de «l'effet de retour positif sur le plan judiciaire»: la diminution des procédures de divorce conflictuelles évoquée ci-dessus permettra bien entendu aux pouvoirs publics de réaliser une économie au niveau de l'appareil judiciaire, économie qui sera encore stimulée par la proposition de suppression du rôle du parquet exposée ci-après. Il est difficile de chiffrer avec exactitude le bénéfice lié à la combinaison de ces différents éléments, mais la déductibilité fiscale proposée pourrait bien représenter une opération neutre pour le Trésor.

Bien entendu, non seulement la déductibilité fiscale réduira en soi les frais exposés par les conjoints en instance de divorce, mais la réduction ainsi obtenue du nombre de divorces conflictuels constituera pour de nombreuses personnes une économie non négligeable.

Nous estimons que ces différents arguments justifient la proposition de déductibilité fiscale réduite visant une déduction maximale de 500 euros des frais d'avocat ou de notaire.

2. Le divorce par consentement mutuel est simplifié: le temps des épreuves est diminué de moitié.

La tentation est bien sûr très grande d'opter pour une simplification maximale, où une seule comparution suffirait.

Dans le même ordre d'idées, d'aucuns ont déjà formulé des propositions visant à faire consigner un accord global par le notaire ou l'officier de l'état civil. Dans ce type de procédure, le respect des droits des enfants, des époux ou de tiers ne fait l'objet d'aucun contrôle. D'autre part, l'expérience montre que dans le cadre d'un divorce par consentement mutuel, certaines conventions sont parfois conclues très rapidement, l'un des époux ne se présentant plus à la deuxième comparution du fait qu'il a entre-temps été parfaitement informé de ses droits. La présente proposition s'efforce de réaliser un équilibre en conciliant diverses préoccupations. D'abord, elle tend à garantir au mieux le respect de l'accord auquel sont parvenus les époux. Ensuite, elle fixe un délai de réflexion minimal, afin d'éviter, autant que faire se peut, les décisions précipitées. Enfin, elle vise une simplification aussi importante que possible. Concrètement, la proposition prévoit une diminution de moitié du temps des épreuves et une possibilité de contrôle judiciaire marginal, un aspect que nous développerons plus loin. L'utilité du délai de réflexion ou du temps des épreuves ne réside pas tant

Zonder twijfel dient hierop nog het resultaat in mindering gebracht te worden van wat men een gerechtelijk terugverdieneffect zou kunnen noemen: de hoger aangestipte afname van de vechtscheidingsprocedures impliceert uiteraard minder kosten voor de overheid voor het gerechtelijk apparaat, hetgeen we door het hierna uiteengezette voorstel tot schrapping van de rol van het parket nog extra kracht bij zetten. Dit alles samen genomen, hoewel vanzelfsprekend niet exact berekenbaar, zou kunnen betekenen dat de voorgestelde fiscale aftrekbaarheid voor de staatskas een nuloperatie is.

Uiteraard vermindert niet alleen de fiscale aftrekbaarheid op zich de kosten voor de scheidenden, maar ook de aldus bereikte afname van het aantal vechtscheidingen zal voor velen een besparing zijn die in omvang zeker niet te onderschatten is.

Al deze argumenten rechtvaardigen ons inziens de voorgestelde beperkte fiscale aftrekbaarheid: een maximale aftrek van 500 euro van de bij de advocaat of notaris gemaakte kosten.

2. De echtscheiding bij onderlinge toestemming wordt vereenvoudigd: de proeftijd wordt gehalveerd.

Uiteraard is de verleiding zeer groot om naar een absoluut maximale vereenvoudiging te gaan, waarbij één enkele verschijning volstaat.

In hetzelfde denken zagen al ideeën en voorstellen het daglicht die een volledig akkoord voor de ambtenaar van de burgerlijke stand of voor een notaris willen laten optekenen. Bij dergelijke hervormingen wordt elke controle op het respect voor de rechten van de kinderen, de echtgenoten of derden helemaal onmogelijk. Anderzijds leert de ervaring ons dat een aantal akkoorden in het kader van een echtscheiding bij onderlinge toestemming soms zeer snel worden gesloten, waardoor één van de echtgenoten het bij de tweede verschijning laat afweten omdat hij inmiddels volledig geïnformeerd is over zijn rechten. Aan de keuze die gemaakt is in dit voorstel is een evenwichtsoefening voorafgegaan waarbij diverse bekommernissen verzoend worden. Ten eerste, zoveel mogelijk respect voor de door de echtgenoten bereikte overeenkomst. Ten tweede, toch een minimum aan bedenktijd, zodat overhaaste beslissingen zoveel mogelijk uitgesloten worden. Ten derde, een zo ver mogelijk reikende vereenvoudiging. Het resultaat van deze evenwichtsoefening komt neer op een halvering van de proeftijd met daaraan gekoppeld een marginale rechterlijke

dans la possibilité qui est offerte aux époux de reconsidérer, de commun accord, leur décision de divorcer, étant donné que l'expérience montre que les époux reviennent rarement, et pour ainsi dire jamais, sur cette décision entre les deux comparutions, mais bien de reconsidérer les lourdes conséquences de cette décision.

Les décisions des époux qui font l'objet des conventions conclues dans le cadre d'un divorce par consentement mutuel sont lourdes de conséquences et peuvent, pour ce qui est des enfants, être revues en tout temps dans l'intérêt de ceux-ci. Il n'en va cependant pas de même en ce qui concerne les effets patrimoniaux.

Contrairement à d'autres propositions de loi qui ont été déposées, le présent texte prévoit expressément qu'il faut toujours un accord sur tout dans le cadre d'un divorce par consentement mutuel. Dans la pratique, cette condition a, sans aucun doute, un effet salubre et constitue une contrainte saine et positive. La contrainte de devoir parvenir à un accord sur tous les aspects fait que, dans trois quarts des divorces, le consentement mutuel porte sur tous les aspects. Le risque est très grand que, si cette condition est supprimée, les couples en instance de divorce s'efforcent à parvenir à un accord uniquement sur les sujets «faciles» et ne reportent les sujets plus épineux à plus tard. Ces divorces partiels par consentement mutuel risquent alors de dégénérer en divorces conflictuels, ce qui doit être évité à tout prix, étant donné que notre but est précisément de réduire au maximum le nombre de divorces conflictuels.

3. Un maximum de respect à l'égard des conventions conclues entre conjoints, assorti d'une possibilité de contrôle judiciaire très marginale.

Le principe du respect maximal à l'égard de la convention conclue par les conjoints constitue le fondement de la présente proposition de loi. Une suppression complète de toute forme de contrôle judiciaire nous paraît néanmoins excessive, dès lors qu'elle exclurait d'emblée toute possibilité d'appréciation de l'intérêt de l'enfant. Ensuite, il nous paraît qu'une possibilité d'intervention doit être maintenue lorsque les intérêts des conjoints se trouvent gravement lésés. Le contrôle judiciaire ne peut cependant d'aucune manière conduire à un manque de respect des conventions conclues par les conjoints. C'est pourquoi la présente proposition de loi vise à inscrire explicitement dans la loi que le pouvoir de contrôle du juge a une portée marginale. Il

toetsingsmogelijkheid, zoals verder uiteengezet wordt. Inzake het nut van de bedenktijd versus proeftijd dient niet gewezen op het herdenken van de echtscheidingsband in onderling overleg te doorbreken, gezien de ervaring leert dat daarop tussen de twee verschijningen zelden of nooit teruggekomen wordt, doch wel op de verstrekkende gevolgen daarvan.

De beslissingen van de echtgenoten die voorwerp zijn van de overeenkomsten in het kader van de echtscheiding bij onderlinge toestemming hebben verregaande gevolgen en zijn voor wat betreft de kinderen te allen tijde herzienbaar in het belang van het kind. Dit is echter niet zo wat de patrimoniale gevolgen tussen de echtgenoten betreft.

In tegenstelling tot andere ingediende wetsvoorstellen, opteren wij uitdrukkelijk voor het behoud van de noodzaak om bij een echtscheiding bij onderlinge toestemming een akkoord te hebben over alle voorstellen. Het praktische effect van die bestaande noodzaak heeft zonder de minste twijfel een heilzame werking. Het fungeert als een gezonde druk. Een druk die niet negatief is. De druk om een akkoord te vinden over alles levert nu bij drie kwart van alle echtscheidingen een echtscheiding bij onderlinge toestemming op over alle aspecten. Het risico is zeer groot dat als deze druk wegvalt de scheidenden zich dan enkel gaan inspannen om over zogenaamd gemakkelijke onderwerpen een akkoord te vinden. De rest zullen ze dan later wel regelen. Dit zal enkel maar vechtscheidingen in het kielzog van gedeeltelijke echtscheidingen bij onderlinge toestemming genereren. En dat dient kost wat kost te worden vermeden gezien het precies onze bedoeling is het aantal vechtscheidingen zo veel mogelijk te reduceren.

3. Maximaal respect voor de overeenkomst tussen de echtgenoten, met slechts een zeer marginale rechterlijke toetsingsmogelijkheid.

Het principe van maximaal respect voor de door de echtgenoten bereikte overeenkomst staat voorop in dit wetsvoorstel. Het volledig schrappen van elke rechterlijke toetsing zou ons inziens echter te ver gaan, vermits daardoor in de eerste plaats geen enkele toetsing aan het belang van het kind meer mogelijk is. In de tweede plaats moet naar onze mening het ook mogelijk blijven in te grijpen bij grove schendingen van de belangen van de echtgenoten. De rechterlijke toetsing mag echter te genen dele neerkomen op een gebrek aan respect voor de door de echtgenoten bereikte overeenkomsten. Daarom wordt in huidig voorstel de rechterlijke toetsingsmogelijkheid uitdrukkelijk als marginaal qua draagwijdte in de wet ingeschreven. Het moet

doit s'agir d'une atteinte grave, faute de quoi le droit de contrôle judiciaire ne peut être exercé.

Une critique évidente qui ne manquera pas d'être formulée est que le droit de contrôle se justifie dès que l'intérêt de l'enfant est lésé, et non uniquement lorsqu'il est gravement lésé. Il est clair qu'en théorie, cette observation est correcte. Dans la pratique, en revanche, pour le juge, «l'atteinte à l'intérêt de l'enfant» n'est souvent que synonyme de la défense d'une autre conception concernant un certain type de règlement de la résidence, qui exclut particulièrement *a priori* la coparenté de résidence ou les variantes de ce régime. Pareilles interventions du juge sont exclues, par la présente proposition, du droit de contrôle judiciaire pour autant que les intérêts d'un des conjoints ou des enfants ne soient pas gravement lésés. Ne suffit-il pas, dans ce cas, d'inscrire ces limites du droit de contrôle en ce qui concerne «l'intérêt de l'enfant» dans la loi et de ne recourir, pour le reste, qu'à la notion d'atteintes graves que s'agissant des intérêts des conjoints?

La réponse est négative. En limitant le droit de contrôle du juge aux cas où les intérêts sont gravement lésés, il est très clairement indiqué que la convention conclue par les conjoints mérite un respect maximal. En tant que parents capables, ils ne veulent en effet que le bien de leur enfant, sauf si la convention conclue fait apparaître le contraire. C'est plus particulièrement en ce qui concerne le choix des conjoints en instance de divorce en matière de régime de résidence que la modification de loi proposée supprimera de très nombreux transferts vers un autre arrondissement judiciaire que celui de la dernière résidence conjugale; une pratique qui est même qualifiée de divorce touristique.

D'autre part, on peut difficilement accepter que le juge ait un droit de contrôle au sujet de la moindre discordance entre les intérêts des conjoints. On se fonde sur le principe de l'autonomie des conjoints capables pour définir les conditions dans lesquelles ils souhaitent divorcer. En revanche, ce droit de contrôle nous paraît opportun lorsqu'il existe une disproportion significative, les intérêts des conjoints étant gravement lésés. La notion de «gravement lésés» pourra être précisée davantage par la jurisprudence, compte tenu de la volonté explicite du législateur.

Le respect maximal de la convention conclue entre les conjoints se concrétise par ailleurs par la suppression de l'intervention du parquet. Ce point sera précisé plus loin.

een grove schending betreffen, slechts dan kan het rechterlijk toetsingsrecht worden aangewend.

Zonder twijfel is de voor de hand liggende kritiek dat elke schending van het belang van het kind een toetsingsrecht rechtvaardigt en niet alleen een grove schending. Uiteraard is die bemerking conceptueel correct. In de realiteit daarentegen is voor rechters de «schending van het belang van het kind» vaak gewoonweg synoniem voor het huldigen van een andere opvatting over een bepaald type verblijfsregeling, waarbij vooral het verblijfs-co-ouderschap, of varianten ervan *a priori* worden afgewezen. Dergelijke rechterlijke ingrepen worden door dit voorstel uitgesloten van het rechterlijke toetsingsrecht voor zover de belangen van één van de echtgenoten of van de kinderen niet grovelijk geschonden worden. Volstaat het dan niet om deze afbakening van het toetsingsrecht voor wat betreft «het belang van het kind» in te schrijven in de wet en voor het overige het begrip grove schending enkel te hantieren inzake de belangen van de echtgenoten?

Het antwoord is negatief. Door de rechter enkel te laten toetsen aan grove schendingen wordt er zeer duidelijk aangegeven dat er maximaal respect moet zijn voor de overeenkomst van de echtgenoten. Zij hebben immers als handelingsbekwame ouders het beste voor met hun kinderen, tenzij de voorliggende overeenkomst uitdrukkelijk het tegendeel aantoon. Inzonderheid voor wat betreft de keuze van de scheidende echtgenoten inzake verblijfsregeling zal de voorgestelde wetswijziging heel wat uitwijkingen uit de wereld helpen naar een ander gerechtelijk arrondissement dan dat van de laatste echtelijke verblijfplaats. Een praktijk die men zelfs echtscheidingstoerisme is gaan noemen.

Anderzijds kan men het rechterlijk toetsingsrecht ook bezwaarlijk laten gelden voor de minste wanverhouding tussen de belangen van de echtgenoten. Uitgegaan wordt van het principe van de autonomie van handelingsbekwame echtgenoten om de voorwaarden te bepalen waaronder zij uit de echt wensen te scheiden. Bij een beduidende wanverhouding in de zin van een grove schending van de belangen van de echtgenoten is dit toetsingsrecht ons inziens wel aangewezen. De notie «grovelijk geschonden» zal in die zin verder door de rechtspraak gestalte kunnen geven worden, rekening houdend met de aldus zeer duidelijk geformuleerde wil van de wetgever.

Het maximale respect voor de bereikte overeenkomst tussen de echtgenoten wordt verder geconcretiseerd door de afschaffing van de tussenkomst van het parket. Dit wordt verder verduidelijkt.

4. Le divorce par consentement mutuel sera possible dès la majorité et après un an de mariage.

Dans l'état actuel de la législation, le divorce par consentement mutuel n'est pas admis si l'un des époux a moins de vingt ans au moment du dépôt de la requête visée à l'article 1288*bis* du Code judiciaire. La présente proposition de loi propose de permettre le divorce dès la majorité des deux époux, en raison notamment des régimes transactionnels qui peuvent être appliqués concernant les biens.

Les dispositions légales actuelles disposent en outre que le divorce par consentement mutuel n'est admis que lorsque le mariage a été conclu au moins deux ans avant le dépôt de la requête visée à l'article 1288*bis* du Code judiciaire. La présente proposition de loi ramène le délai d'attente à un an. Si, ce délai n'est pas totalement supprimé, c'est essentiellement pour éviter que la procédure soit utilisée de manière abusive par des époux qui ont contracté un mariage blanc.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Art. 2 et 3

Ces articles modifient le Code civil en ce qui concerne l'âge et la durée du mariage.

Art. 4

Lorsqu'un immeuble commun est en cause, un acte notarié doit, à l'heure actuelle, être soumis pour transcription au bureau des hypothèques. Nous souhaitons qu'il puisse également être satisfait à cette obligation en faisant établir les actes concernés par un avocat. Cette formule permettrait de réduire les frais auxquels doivent faire face de nombreux époux qui souhaitent divorcer. Dans l'état actuel de la législation, de nombreux candidats au divorce consultent un ou deux avocats. À cela s'ajoute l'obligation d'obtenir un acte notarié lorsque les intéressés sont propriétaires d'un immeuble commun. Par conséquent, les frais que doivent supporter les candidats au divorce augmentent inutilement dès lors que l'établissement d'un seul et même document entraîne des frais d'avocat et de notaire. La modification proposée mettra fin à cette situation.

4. Echtscheiding bij onderlinge toestemming wordt mogelijk vanaf de meerderjarigheid en na één jaar huwelijk.

In de huidige stand van de wetgeving wordt echtscheiding bij onderlinge toestemming niet toegestaan indien één van de echtgenoten op het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1288*bis* van het Gerechtelijk Wetboek minder dan twintig jaar oud is. In dit wetsvoorstel wordt ervoor geopteerd om de echtscheiding mogelijk te maken vanaf de meerderjarigheid van beide echtgenoten, onder meer omwille van de transactionele regelingen die omtrent de goederen kunnen worden getroffen.

De huidige wettelijke bepalingen bepalen ook dat echtscheiding bij onderlinge toestemming enkel toegestaan wordt indien het huwelijk ten minste twee jaar voor het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1288*bis* van het Gerechtelijk Wetboek, aangegaan is. In dit wetsvoorstel wordt de wachttermijn gereduceerd tot één jaar. De wachttermijn wordt niet tot nul herleid in hoofdzaak om te vermijden dat van de procedure misbruik wordt gemaakt door echtgenoten die slechts een schijnhuwelijk hebben aangegaan.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artt. 2 en 3

Deze artikelen wijzigingen het Burgerlijk Wetboek wat betreft de leeftijd en de duur van het huwelijk.

Art. 4

Indien een gemeenschappelijk onroerend goed in het geding is, moet vandaag de dag een notariële akte voorgelegd worden ter overschrijving in het hypotheekkantoor. Wij willen ook aktes opgesteld door een advocaat in aanmerking laten komen om tegemoet te komen aan deze verplichting. Dit zal voor heel wat scheidenden kostenbesparend werken. In de huidige stand van de wetgeving stappen heel wat scheidenden naar een of twee advocaten. Noodgedwongen, indien er een gemeenschappelijk onroerend goed is, komt er dan ook nog eens een notariële akte bij. Dit leidt ertoe dat voor heel wat scheidenden de kosten onnodig hoog oplopen, omdat er zowel advocaten- als notariskosten zijn om in feite één en dezelfde akte op te maken. Door de voorgestelde wijziging zal dat niet meer het geval zijn.

Art. 5

Étant donné que le ministère public n'intervient plus dans le divorce par consentement mutuel (voir également ci-après), l'original de la requête (et des annexes) suffit.

Art. 6

Eu égard aux simplifications proposées, les articles 1288ter et 1289ter du Code judiciaire sont abrogés. Il s'agit des articles en vertu desquels le parquet peut chercher à faire modifier les accords entre les parties, ce qui alourdit souvent la procédure. En outre, on intervient ainsi de manière fondamentale sur la volonté des parties, alors que celles-ci ont souvent peiné à parvenir à un compromis.

Cette abrogation a pour effet secondaire de permettre au parquet de se consacrer davantage à d'autres questions. Cette modification procède de la constatation que, dans le cadre de mesures provisoires, par exemple, le juge de paix a la possibilité d'ordonner des mesures provisoires pour une durée indéterminée dans l'intérêt des enfants mineurs sans qu'il soit question d'intervention du ministère public. *Mutatis mutandis*, le contrôle judiciaire habituel suffit donc également pour le juge du tribunal de première instance. Il convient de souligner expressément que la convention qui règle le sort des enfants dans le cadre d'un divorce par consentement mutuel constitue au fond une forme de mesures provisoires étant donné qu'elle est en tout temps révisable dans l'intérêt des enfants.

Art. 7

Les articles 9 et 10 précisent l'évaluation par le juge des conventions entre époux et de celles concernant les enfants. Les modifications proposées ici en découlent.

Art. 8

Cette modification découle de la suppression déjà mentionnée de l'intervention du ministère public.

Art. 9 et 10

Comme indiqué précédemment, nous préconisons la réduction de moitié du temps des épreuves et prévoyons que le juge statue lors de la seconde comparu-

Art. 5

Vermits de tussenkomst van het openbaar ministerie in de echtscheiding bij onderlinge toestemming vervalt (zie ook hierna) volstaat het origineel van het verzoekschrift (en de bijlagen).

Art. 6

Gelet op de voorgestelde vereenvoudigingen vervallen de artikelen 1288ter en 1289ter van het Gerechtelijk Wetboek. Het betreft de artikelen waarbij het parket kan aansturen op een wijziging van de akkoorden van de partijen, wat veelal een verzwarend element in de procedure uitmaakt. Daarenboven wordt op deze wijze fundamenteel ingegrepen in de wil van de partijen die daartoe vaak moeizaam tot een vergelijk zijn gekomen.

Deze opheffing heeft als neveneffect dat het parket ruimte krijgt om andere aangelegenheden ter harte te nemen. Deze wijziging stelt zich vanuit het gegeven dat bijvoorbeeld bij voorlopige maatregelen de vrederechter de bevoegdheid heeft om voor onbepaalde duur voorlopige maatregelen uit te spreken betreffende de belangen van de minderjarige kinderen zonder dat er sprake is van een tussenkomst van het openbaar ministerie. *Mutatis mutandis* volstaat dus ook voor de rechter in de rechtbank van eerste aanleg de gebruikelijke rechterlijke controle. Het dient uitdrukkelijk onderlijnd dat de familierechtelijke overeenkomst met betrekking tot de kinderen in het kader van een echtscheiding bij onderlinge toestemming in wezen een vorm van voorlopige maatregelen betreft vermits deze te allen tijden herzienbaar is in het belang van de kinderen.

Art. 7

De toetsing door de rechter van de akkoorden tussen echtgenoten en met betrekking tot de kinderen wordt nader omschreven in de artikelen 9 en 10. De hier voorgestelde wijzigingen vloeien daar uit voort.

Art. 8

Deze wijziging hangt samen met de reeds vermelde schrapping van de tussenkomst van het openbaar ministerie.

Artt. 9 en 10

Zoals hiervoor aangegeven, opteren wij voor een halvering van de proeftijd en wordt door de rechter uitspraak gedaan bij de tweede verschijning. Het behoud

tion. Si le temps des épreuves est maintenu, c'est principalement pour permettre à chaque partie de réfléchir sérieusement aux conventions conclues. La pratique montre en effet que les conjoints n'évaluent parfois pas correctement les conséquences de ce qu'ils signent.

Comme nous l'avons déjà précisé, nous souhaitons garantir au maximum le respect des conventions conclues entre les parties. C'est la raison pour laquelle nous supprimons l'intervention du parquet dans la procédure, ce qui a toutefois aussi des répercussions sur le droit de contrôle du juge. Ce contrôle n'est pas entièrement supprimé, mais doit s'exercer, à la lumière de quelques pratiques (contestables) mentionnées dans les développements, en cas de graves distorsions entre parties en ce qui concerne leurs intérêts ou ceux de leurs enfants lors du divorce. Les intérêts des différentes parties ou de leurs enfants sont ainsi garantis. Il serait en effet inacceptable que les intérêts matériels ou financiers de l'un d'entre eux soient gravement lésés.

Ce contrôle judiciaire est inclus dans la procédure et constitue également l'exception au principe selon lequel le juge prononce le divorce lors de la seconde comparution. S'il estime que l'une des parties est lésée, le juge peut refuser de prononcer le divorce.

Art. 11 à 13

Ces modifications découlent des articles précédents, et plus particulièrement de la suppression de l'intervention du ministère public et de la définition détaillée du droit de contrôle du juge.

Art. 14

Une possibilité de déduction supplémentaire est inscrite dans le CIR 92, permettant de porter en compte les frais de l'avocat ou du notaire, à concurrence de 500 euros. Ces frais peuvent être déduits des revenus de l'année au cours de laquelle le divorce est transcrit dans les registres de l'état civil.

van deze proeftijd heeft vooral tot doel elke partij de kans te geven zich grondig te bezinnen over de afgesloten akkoorden. Praktijkervaring leert ons immers dat de echtgenoten de gevolgen van wat ze ondertekenen soms niet correct inschatten.

Zoals reeds aangegeven, wensen wij een maximaal respect voor het akkoord tussen de partijen in te bouwen. Dit is de reden waarom wij de tussenkomst van het parket in de procedure uitschakelen. Dit moet evenwel ook consequenties hebben voor het toetsingsrecht van de rechter. Dit wordt niet volledig geschrapt maar gelet op enkele (wan)praktijken vermeld in het algemeen deel van de toelichting is dit duidelijk gericht naar grove scheefftrekkingen tussen de partijen wat betreft hun belangen of die van de kinderen bij de echtscheiding. Op die manier wordt ingespeeld op het waarborgen van de belangen van de respectieve partijen of van hun kinderen. Het kan immers niet dat de materiële of de financiële belangen van één van hen grove-lijk geschonden worden.

Dit rechterlijk toezicht wordt in de procedure ingebouwd en is ook de uitzondering op het principe dat de rechter de echtscheiding uitspreekt bij de tweede oproeping. Is de rechter de mening toegedaan dat er sprake is van een grove schending, dan kan hij weigeren de echtscheiding uit te spreken.

Artt. 11 tot en met 13

Deze wijzigingen vloeien voort uit de voorgaande artikelen en meer bepaald uit het schrappen van de tussenkomst van het openbaar ministerie en de nadere omschrijving van het toetsingsrecht van de rechter.

Art. 14

In het WIB 92 wordt een bijkomende aftrek-mogelijkheid ingeschreven waardoor de kosten van de advocaat of de notaris voor ten hoogste 500 euro in rekening gebracht kunnen worden. Deze kosten kunnen afgetrokken worden van de inkomsten van het jaar waarin de echtscheiding in de registers van de burgerlijke stand is ingeschreven.

Guy SWENNEN (sp.a–spirit)

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 275 du Code civil, remplacé par la loi du 20 novembre 1969 et modifié par les lois des 19 janvier 1990 et 20 mai 1997, le mot «vingt» est remplacé par le mot «dix-huit».

Art. 3

À l'article 276 du même Code, remplacé par la loi du 20 mai 1997, les mots «deux ans» sont remplacés par les mots «un an».

Art. 4

Dans l'article 1287, dernier alinéa, du Code judiciaire, modifié par les lois des 1er juillet 1972, 14 mai 1981 et 30 juin 1994, les mots «,rédigé par un avocat ou un notaire,» sont insérés entre les mots «extrait littéral de l'acte» et les mots «qui constate».

Art. 5

À l'article 1288*bis* du même Code, inséré par la loi du 30 juin 1994 et modifié par la loi du 20 mai 1997, les alinéas 4, 5 et 6 sont remplacés par l'alinéa suivant:

«La requête est signée par chacun des époux, ou par au moins un avocat ou un notaire.»

Art. 6

Les articles 1288*ter* et 1289*ter* du même Code insérés par la loi du 30 juin 1994, sont abrogés.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de grondwet.

Art. 2

In artikel 275 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij de wet van 20 november 1969 en gewijzigd bij de wetten van 19 januari 1990 en 20 mei 1997, worden het woord «twintig» vervangen door het woord «acht-tien».

Art. 3

In artikel 276 van hetzelfde wetboek, vervangen bij de wet van 20 mei 1997, wordt het woord «twee» vervangen door het woord «één».

Art. 4

In artikel 1287, laatste lid, van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij de wetten van 1 juli 1972, 14 mei 1981 en 30 juni 1994, worden de woorden «opgesteld door een advocaat of een notaris,» ingevoegd tussen de woorden «uittreksel van de akte,» en de woorden «waaruit het bestaan».

Art. 5

In artikel 1288*bis* van hetzelfde wetboek, ingevoegd bij de wet van 30 juni 1994 en gewijzigd bij de wet van 20 mei 1997, worden het vierde, vijfde en zesde lid vervangen door het volgende lid:

«Het verzoekschrift wordt door beide echtgenoten of door ten minste een advocaat of een notaris ondertekend.»

Art. 6

De artikelen 1288*ter*, ingevoegd bij de wet van 30 juni 1994 en 1289*ter*, ingevoegd bij de wet van 30 juni 1994, van hetzelfde wetboek worden opgeheven.

Art. 7

À l'article 1290 du même Code, modifié par les lois du 1er juillet 1972, du 30 juin 1994 et du 20 mai 1997, sont apportées les modifications suivantes:

- a) l'alinéa 2 est abrogé;
- b) à l'alinéa 4, qui devient l'alinéa 3, les mots «ou au troisième» sont supprimés;
- c) l'alinéa 5 est abrogé.

Art. 8

À l'article 1292 du même Code, remplacé par la loi du 1er juillet 1972 et modifié par la loi du 20 mai 1997, l'alinéa 2 est abrogé.

Art. 9

À l'article 1293 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994 et modifié par la loi du 20 mai 1997, sont apportées les modifications suivantes:

- a) l'alinéa 2 est remplacé par l'alinéa suivant:

«Après avoir fait application de l'article 931, alinéas 3 à 7, ou s'il juge que les intérêts de l'un des conjoints ou des enfants sont gravement lésés, le juge peut convoquer les parties pour leur proposer d'adapter les conventions.»;

- b) le dernier alinéa est abrogé.

Art. 10

L'article 1295 du même Code, modifié par la loi du 1er juillet 1972, est remplacé par la disposition suivante:

«Art. 1295. Si les époux persistent dans leur demande, le juge prononce le divorce, sauf s'il estime qu'il est porté gravement atteinte aux intérêts de l'un des époux ou des enfants.».

Art. 11

Les articles 1296 et 1297 du même Code, remplacés par la loi du 30 juin 1994, ainsi que les articles 1298 et 1299 du même Code, modifiés par la loi du 30 juin 1994, sont abrogés.

Art. 7

In artikel 1290 van hetzelfde wetboek, gewijzigd bij de wetten van 1 juli 1972, 30 juni 1994 en 20 mei 1997 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- a) het tweede lid wordt opgeheven;
- b) in het vierde lid, dat het derde lid wordt, vervallen de woorden «of het derde»;
- c) het vijfde lid wordt opgeheven.

Art. 8

In artikel 1292 van hetzelfde wetboek, vervangen bij de wet van 1 juli 1972 en gewijzigd bij de wet van 20 mei 1997, wordt het tweede lid opgeheven.

Art. 9

In artikel 1293 van hetzelfde wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994 en gewijzigd bij de wet van 20 mei 1997 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- a) het tweede lid wordt vervangen als volgt:

«De rechter kan na toepassing van artikel 931, derde tot zevende lid of indien hij oordeelt dat de belangen van één van de echtgenoten of van de kinderen grove-lijk geschonden worden, de partijen oproepen om hen voor te stellen de overeenkomsten aan te passen.»;

- b) het laatste lid wordt opgeheven.

Art. 10

Artikel 1295 van hetzelfde wetboek, gewijzigd bij de wet van 1 juli 1972, wordt vervangen als volgt:

«Art. 1295. Indien de echtgenoten volharden in hun verzoek, spreekt de rechter de echtscheiding uit behoudens indien hij oordeelt dat de belangen van één van de echtgenoten of van de kinderen grove-lijk geschonden worden.».

Art. 11

De artikelen 1296, 1297, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, 1298, gewijzigd bij de wet van 30 juni 1994 en 1299, gewijzigd bij de wet van 30 juni 1994, van hetzelfde wetboek worden opgeheven.

Art. 12

À l'article 1300 du même Code, modifié par la loi du 30 juin 1994, sont apportées les modifications suivantes:

- a) les mots «parce qu'il est porté gravement atteinte aux intérêts de l'un des époux ou des enfants» sont insérés entre le mot «divorce» et les mots «, n'est»;
- b) les mots «Il est signifié au procureur du Roi.» sont supprimés.

Art. 13

L'article 1301 du même Code est abrogé.

Art. 14

Dans l'article 104 du Code des impôts sur les revenus 1992, modifié par les lois des 28 décembre 1992, 6 juillet 1994, 22 février 1995, 2 avril 1996, 12 juin 1998, 22 décembre 1998, 1er mars 1999, 21 avril 1999, 4 mai 1999, 3 décembre 1999, par l'arrêté royal du 20 juillet 2000, par les lois des 23 mars 2001 et 21 juin 2001, par l'arrêté royal du 13 juillet 2001 et par les lois des 22 décembre 2003 et 16 novembre 2004, il est inséré un 2°*bis*, libellé comme suit:

«2°*bis* — les frais et honoraires payés à un avocat ou à un notaire en cas de divorce par consentement mutuel au sens des articles 1287 et suivants du Code judiciaire, avec un maximum de 500 euros.».

4 novembre 2004

Art. 12

In artikel 1300 van hetzelfde wetboek, gewijzigd bij de wet van 30 juni 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- a) de woorden «omdat de belangen van één van de echtgenoten of van de kinderen grovelijk geschonden worden» worden ingevoegd tussen de woorden «uit te spreken» en de woorden «, is slechts toegelaten»;
- b) de woorden «Het wordt aan de procureur des Konings betekend.» vervallen.

Art. 13

Artikel 1301 van hetzelfde wetboek wordt opgeheven.

Art. 14

In artikel 104 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, gewijzigd bij de wetten van 28 december 1992, 6 juli 1994, 22 februari 1995, 2 april 1996, 12 juni 1998, 22 december 1998, 1 maart 1999, 21 april 1999, 4 mei 1999, 3 december 1999, bij het koninklijk besluit van 20 juli 2000, de wetten van 23 maart 2001, 21 juni 2001, het koninklijk besluit van 13 juli 2001 en de wetten van 22 december 2003 en 16 november 2004, wordt een 2°*bis* ingevoegd, luidende:

«2°*bis* — de kosten en erelonen betaald aan een advocaat of een notaris ingeval van een echtscheiding door onderlinge toestemming als bedoeld in de artikelen 1287 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, met een maximum van 500 euro.».

4 november 2004

Guy SWENNEN (sp.a–spirit)

ANNEXES

BIJLAGEN

Chiffres absolus	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 (d)
Mariages	50.552	47.759	44.393	44.171	45.123	42.110	40.434	41.805
Région de Bruxelles-Capitale	4.356	4.366	4.270	4.705	5.029	4.768	4.812	5.302
Région flamande	30.228	28.328	25.631	24.749	24.994	23.191	22.269	23.313
Région wallonne	15.968	15.065	14.492	14.717	15.100	14.151	13.353	13.190
Divorces (a)	28.402	26.748	26.503	26.423	27.002	29.314	30.628	31.373
Région de Bruxelles-Capitale (b)	4.292	4.046	3.863	4.005	4.262	4.910	5.381	5.620
Région flamande	14.684	13.994	13.973	13.961	14.389	15.165	15.728	16.386
Région wallonne	9.426	8.708	8.667	8.457	8.351	9.239	9.519	9.367
Chiffres relatifs	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 (d)
Nombre de mariages par 1.000 habitants (c)	4,98	4,69	4,35	4,32	4,40	4,10	3,92	4,04
Région de Bruxelles-Capitale	4,59	4,59	4,47	4,92	5,24	4,94	4,91	5,34
Région flamande	5,14	4,80	4,33	4,17	4,20	3,89	3,72	3,89
Région wallonne	4,81	4,53	4,35	4,41	4,52	4,22	3,97	3,92
Nombre de divorces par 1.000 habitants (a) (c)	2,80	2,63	2,60	2,59	2,64	2,86	2,97	3,03
Région de Bruxelles-Capitale (b)	4,53	4,26	4,05	4,20	4,44	5,09	5,49	5,67
Région flamande	2,50	2,37	2,36	2,36	2,42	2,55	2,63	2,73
Région wallonne	2,84	2,62	2,61	2,54	2,50	2,76	2,83	2,78

(a) Le 30 juin 1994, une nouvelle législation en matière de divorce est entrée en vigueur. La durée de la procédure de divorce par consentement mutuel a été ramenée à 6 mois environ. De nombreux couples ont attendu cette nouvelle législation, ce qui s'est traduit par une hausse sensible des chiffres en 1995 et, dans une moindre mesure, dans les années suivantes.

(b) Une distorsion apparaît en raison du fait que les divorces de personnes qui habitent en Belgique mais qui se sont mariées à l'étranger sont toujours enregistrés à Bruxelles. Le nombre de divorces augmente donc dans la Région de Bruxelles-Capitale. Les divorces de personnes qui se sont mariées en Belgique sont toujours transcrits dans les registres de la commune où le mariage a été célébré.

(c) Nombre d'habitants au 1er janvier de l'année.

(d) Chiffres provisoires.

: INS, Statistiques population.

Huwelijken en echtscheidingen per gewest (1996-2003)

Absolute cijfers	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 (d)
Huwelijken	50.552	47.759	44.393	44.171	45.123	42.110	40.434	41.805
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	4.356	4.366	4.270	4.705	5.029	4.768	4.812	5.302
Vlaams Gewest	30.228	28.328	25.631	24.749	24.994	23.191	22.269	23.313
Waals Gewest	15.968	15.065	14.492	14.717	15.100	14.151	13.353	13.190
Echtscheidingen (a)	28.402	26.748	26.503	26.423	27.002	29.314	30.628	31.373
Brussels Hoofdstedelijk Gewest (b)	4.292	4.046	3.863	4.005	4.262	4.910	5.381	5.620
Vlaams Gewest	14.684	13.994	13.973	13.961	14.389	15.165	15.728	16.386
Waals Gewest	9.426	8.708	8.667	8.457	8.351	9.239	9.519	9.367
Relatieve cijfers	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 (d)
Aantal huwelijken per 1.000 inwoners (c)	4,98	4,69	4,35	4,32	4,40	4,10	3,92	4,04
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	4,59	4,59	4,47	4,92	5,24	4,94	4,91	5,34
Vlaams Gewest	5,14	4,80	4,33	4,17	4,20	3,89	3,72	3,89
Waals Gewest	4,81	4,53	4,35	4,41	4,52	4,22	3,97	3,92
Aantal echtscheidingen per 1.000 inwoners (a) (c)	2,80	2,63	2,60	2,59	2,64	2,86	2,97	3,03
Brussels Hoofdstedelijk Gewest (b)	4,53	4,26	4,05	4,20	4,44	5,09	5,49	5,67
Vlaams Gewest	2,50	2,37	2,36	2,36	2,42	2,55	2,63	2,73
Waals Gewest	2,84	2,62	2,61	2,54	2,50	2,76	2,83	2,78

(a) Op 30 juni 1994 trad een nieuwe echtscheidingswetgeving in werking. De duur van de procedure voor echtscheiding met onderlinge toestemming werd ingekort tot ongeveer 6 maanden. Vele mensen hebben gewacht op deze nieuwe wetgeving, waardoor de cijfers van 1995 - en in mindere mate ook die van de jaren erop - gevoelig stegen.

(b) Een vertekening treedt op door het feit dat echtscheidingen van personen die in België wonen maar in het buitenland huwden, steeds in Brussel worden geregistreerd. Hierdoor stijgen de echtscheidingscijfers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Echtscheidingen van personen die in België huwden, worden steeds ingeschreven in de registers van de gemeente waar het huwelijk plaatsvond.

(c) Aantal inwoners op 1 januari van het jaar.

(d) Voorlopige cijfers.

: NIS, Bevolkingsstatistieken.

TEXTE DE BASE

21 mars 1804

Code civil

Art. 275

Le consentement mutuel des époux ne sera point admis, si l'un d'eux a moins de vingt ans au moment du dépôt de la requête visée à l'article 1288*bis* du Code judiciaire.

Art. 276

Le consentement mutuel ne sera admis que lorsque le mariage aura été conclu au moins deux ans avant le dépôt de la requête visée à l'article 1288*bis* du Code judiciaire.

10 octobre 1967

Code judiciaire

Art. 1287

Les époux déterminés à opérer le divorce par consentement mutuel sont tenus de régler préalablement leurs droits respectifs sur lesquels il leur sera néanmoins libre de transiger.

Ils ont la faculté de faire dresser préalablement inventaire conformément au Chapitre II – De l'Inventaire du Livre IV.

Ils doivent constater dans le même acte leurs conventions au sujet de l'exercice des droits prévus aux articles 745*bis* et 915*bis* du Code civil pour le cas où l'un d'eux décéderait avant le jugement ou l'arrêt prononçant définitivement le divorce.

Ces conventions sont sans effet si la procédure est abandonnée.

Un extrait littéral de l'acte qui constate ces conventions doit être transcrit, dans la mesure où il se rapporte à des immeubles, au bureau des hypothèques

TEXTE DE BASE ADAPTÉ À LA PROPOSITION

21 mars 1804

Code civil

Art. 275

Le consentement mutuel des époux ne sera point admis, si l'un d'eux a moins de **dix-huit**¹ ans au moment du dépôt de la requête visée à l'article 1288*bis* du Code judiciaire.

Art. 276

Le consentement mutuel ne sera admis que lorsque le mariage aura été conclu au moins **un an**² avant le dépôt de la requête visée à l'article 1288*bis* du Code judiciaire.

10 octobre 1967

Code judiciaire

Art. 1287

Les époux déterminés à opérer le divorce par consentement mutuel sont tenus de régler préalablement leurs droits respectifs sur lesquels il leur sera néanmoins libre de transiger.

Ils ont la faculté de faire dresser préalablement inventaire conformément au Chapitre II – De l'Inventaire du Livre IV.

Ils doivent constater dans le même acte leurs conventions au sujet de l'exercice des droits prévus aux articles 745*bis* et 915*bis* du Code civil pour le cas où l'un d'eux décéderait avant le jugement ou l'arrêt prononçant définitivement le divorce.

Ces conventions sont sans effet si la procédure est abandonnée.

Un extrait littéral de l'acte, **rédigé par un avocat ou un notaire**,³ qui constate ces conventions doit être transcrit, dans la mesure où il se rapporte à des im-

¹ Art. 2: remplacement

² Art. 3: remplacement

³ Art. 4: insertion

BASISTEKST**21 maart 1804****Burgerlijk Wetboek**

Art. 275

Onderlinge toestemming van de echtgenoten wordt niet toegestaan, indien één van beiden op het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1288*bis* van het Gerechtelijk Wetboek minder dan twintig jaar oud is.

Art. 276

Onderlinge toestemming wordt enkel toegestaan indien het huwelijk aangegaan werd ten minste twee jaar vóór het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1288*bis* van het Gerechtelijk Wetboek.

10 oktober 1967

Gerechtelijk Wetboek

Art. 1287

De echtgenoten die besloten hebben tot echtscheiding door onderlinge toestemming over te gaan, moeten hun wederzijdse rechten waaromtrent het hun evenwel vrijstaat een vergelijk te treffen, vooraf regelen.

Zij kunnen vooraf een boedelbeschrijving doen opmaken overeenkomstig Hoofdstuk II – Boedelbeschrijving van Boek IV.

In dezelfde akte moeten zij vaststellen wat zij zijn overeengekomen met betrekking tot de uitoefening van de rechten bedoeld in de artikelen 745*bis* en 915*bis* van het Burgerlijk Wetboek, voor het geval één van hen zou overlijden vóór het vonnis of het arrest waarbij de echtscheiding definitief wordt uitgesproken.

Deze overeenkomsten hebben geen gevolg, indien afstand wordt gedaan van de procedure.

Een letterlijk uittreksel van de akte, waaruit het bestaan van die overeenkomsten blijkt, moet voor zover zij betrekking heeft op onroerende goederen, overge-

BASISTEKST AANGEPAST AAN HET VOORSTEL**21 maart 1804****Burgerlijk Wetboek**

Art. 275

Onderlinge toestemming van de echtgenoten wordt niet toegestaan, indien één van beiden op het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1288*bis* van het Gerechtelijk Wetboek minder dan **achtien**¹ jaar oud is.

Art. 276

Onderlinge toestemming wordt enkel toegestaan indien het huwelijk aangegaan werd ten minste **één**² jaar vóór het ogenblik van de neerlegging van het verzoekschrift bedoeld in artikel 1288*bis* van het Gerechtelijk Wetboek.

10 oktober 1967

Gerechtelijk Wetboek

Art. 1287

De echtgenoten die besloten hebben tot echtscheiding door onderlinge toestemming over te gaan, moeten hun wederzijdse rechten waaromtrent het hun evenwel vrijstaat een vergelijk te treffen, vooraf regelen.

Zij kunnen vooraf een boedelbeschrijving doen opmaken overeenkomstig Hoofdstuk II – Boedelbeschrijving van Boek IV.

In dezelfde akte moeten zij vaststellen wat zij zijn overeengekomen met betrekking tot de uitoefening van de rechten bedoeld in de artikelen 745*bis* en 915*bis* van het Burgerlijk Wetboek, voor het geval één van hen zou overlijden vóór het vonnis of het arrest waarbij de echtscheiding definitief wordt uitgesproken.

Deze overeenkomsten hebben geen gevolg, indien afstand wordt gedaan van de procedure.

Een letterlijk uittreksel van de akte, **opgesteld door een advocaat of een notaris**,³ waaruit het bestaan van die overeenkomsten blijkt, moet voor zover zij betrek-

¹ Art. 2: vervanging² Art. 3: vervanging³ Art. 4: invoeging

dans le ressort duquel les biens sont situés, de la manière et dans les délais prévus à l'article 2 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851, modifiée par la loi du 10 octobre 1913.

Art. 1288bis

La demande est introduite par voie de requête.

Elle est déposée au greffe du tribunal de première instance choisi par les époux.

Outre les autres mentions obligatoires, la requête renvoie, à peine de nullité, aux conventions y annexées exigées aux articles 1287 et 1288.

Sont déposés en annexe à la requête:

- 1° les conventions dressées en vertu des articles 1287 et 1288;
- 2° le cas échéant, l'inventaire prévu à l'article 1287, alinéa 2;
- 3° un extrait des actes de naissance et de l'acte de mariage des époux;
- 4° un extrait des actes de naissance des enfants visés à l'article 1254, § 2, alinéa 1er;
- 5° une preuve de nationalité de chacun des époux.

De la requête et des annexes, il est déposé un original et deux copies. Si les époux n'ont pas d'enfant, une copie suffit.

L'original de la requête est signé par chacun des époux, ou par au moins un avocat ou un notaire.

Art. 1290

Le juge fait aux époux réunis, et à chacun d'eux en particulier, telles représentations et exhortations qu'il croit convenables; il leur développe toutes les conséquences de leur démarche.

Sans préjudice de l'article 931, alinéas 3 à 7, il peut proposer aux parties de modifier les dispositions des conventions relatives à leurs enfants mineurs si elles lui paraissent contraires aux intérêts de ces derniers.

meubles, au bureau des hypothèques dans le ressort duquel les biens sont situés, de la manière et dans les délais prévus à l'article 2 de la loi hypothécaire du 16 décembre 1851, modifiée par la loi du 10 octobre 1913.

Art. 1288bis

La demande est introduite par voie de requête.

Elle est déposée au greffe du tribunal de première instance choisi par les époux.

Outre les autres mentions obligatoires, la requête renvoie, à peine de nullité, aux conventions y annexées exigées aux articles 1287 et 1288.

La requête est signée par chacun des époux, ou par au moins un avocat ou un notaire.⁴

Art. 1290

Le juge fait aux époux réunis, et à chacun d'eux en particulier, telles représentations et exhortations qu'il croit convenables; il leur développe toutes les conséquences de leur démarche.

[...⁵]

⁴ Art. 5: remplacement

⁵ Art. 7, a): abrogation

schreven worden op het hypotheekkantoor van het rechtsgebied, waarbinnen de goederen gelegen zijn, op de wijze en binnen de termijnen bepaald bij artikel 2 van de hypotheekwet van 16 december 1851, gewijzigd bij de wet van 10 oktober 1913.

Art. 1288bis

De vordering wordt ingeleid bij verzoekschrift.

Het wordt neergelegd ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg, naar keuze van de echtgenoten.

Naast de andere verplichte vermeldingen verwijst het verzoekschrift op straffe van nietigheid naar de als bijlage opgenomen overeenkomsten die worden vereist door de artikelen 1287 en 1288.

Als bijlagen bij het verzoekschrift worden neergelegd:

1° de overeenkomsten opgesteld met toepassing van de artikelen 1287 en 1288;

2° in voorkomend geval, de boedelbeschrijving die in artikel 1287, tweede lid, wordt bedoeld;

3° een uittreksel uit de akten van geboorte en uit de akte van huwelijk van de echtgenoten;

4° een uittreksel uit de akten van geboorte van de kinderen bedoeld in artikel 1254, § 2, eerste lid;

5° een bewijs van nationaliteit van elk van de echtgenoten.

Van het verzoekschrift en de bijlagen worden een origineel en twee afschriften neergelegd. Wanneer de echtgenoten geen kinderen hebben, volstaat één afschrift.

Het origineel van het verzoekschrift wordt door beide echtgenoten of door ten minste een advocaat of notaris ondertekend.

Art. 1290

De rechter houdt aan beide echtgenoten samen en aan ieder van hen in het bijzonder, zodanige bedenkingen en vermaningen voor als hij gepast oordeelt; hij brengt hun alle gevolgen onder het oog, waartoe hun stap zal leiden.

Onverminderd artikel 931, derde tot zevende lid, kan hij aan de partijen voorstellen de beschikkingen van de overeenkomsten met betrekking tot hun minderjarige kinderen te wijzigen wanneer die hem strijdig lijken met de belangen van deze laatsten.

king heeft op onroerende goederen, overgeschreven worden op het hypotheekkantoor van het rechtsgebied, waarbinnen de goederen gelegen zijn, op de wijze en binnen de termijnen bepaald bij artikel 2 van de hypotheekwet van 16 december 1851, gewijzigd bij de wet van 10 oktober 1913.

Art. 1288bis

De vordering wordt ingeleid bij verzoekschrift.

Het wordt neergelegd ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg, naar keuze van de echtgenoten.

Naast de andere verplichte vermeldingen verwijst het verzoekschrift op straffe van nietigheid naar de als bijlage opgenomen overeenkomsten die worden vereist door de artikelen 1287 en 1288.

Het verzoekschrift wordt door beide echtgenoten of door ten minste een advocaat of een notaris ondertekend.⁴

Art. 1290

De rechter houdt aan beide echtgenoten samen en aan ieder van hen in het bijzonder, zodanige bedenkingen en vermaningen voor als hij gepast oordeelt; hij brengt hun alle gevolgen onder het oog, waartoe hun stap zal leiden.

[...⁵]

⁴ Art. 5: vervanging

⁵ Art. 7, a): opheffing

Le juge peut, au plus tard lors de la comparution des époux prévue à l'article 1289, décider d'office d'entendre les enfants conformément à l'article 931, alinéas 3 à 7.

Lorsqu'il fait application des dispositions prévues au deuxième ou au troisième alinéa, le juge fixe, dans le mois du dépôt au greffe du procès-verbal de la première comparution ou de l'audition prévue à l'alinéa précédent, une nouvelle date de comparution des époux.

Au cours de cette comparution, le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions qui sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs.

Art. 1292

Le greffier dresse procès-verbal détaillé de tout ce qui a été dit et fait en exécution des articles 1289 à 1291; les pièces produites demeurent annexées au procès-verbal.

Il adresse, dans les quinze jours, au procureur du Roi, une copie certifiée conforme du procès-verbal de la comparution.

Art. 1293

Lorsque les époux ou l'un d'eux font état de circonstances nouvelles et imprévisibles, dont la preuve est dûment apportée, modifiant gravement leur situation, celle de l'un d'eux ou celle des enfants, ils peuvent soumettre ensemble à l'appréciation du juge, une proposition de modification de leurs conventions initiales.

Après avoir pris connaissance de l'avis du procureur du Roi ou après avoir fait application de l'article 931, alinéas 3 à 7, le juge peut convoquer les parties s'il l'estime souhaitable, pour leur proposer d'adapter les propositions de modification de leurs conventions concernant leurs enfants mineurs, lorsque celles-ci lui semblent contraires aux intérêts de ces derniers.

Le juge peut, au plus tard lors de la comparution des époux prévue à l'article 1289, décider d'office d'entendre les enfants conformément à l'article 931, alinéas 3 à 7.

Lorsqu'il fait application des dispositions prévues au deuxième [...] alinéa, le juge fixe, dans le mois du dépôt au greffe du procès-verbal de la première comparution ou de l'audition prévue à l'alinéa précédent, une nouvelle date de comparution des époux.

[...⁷]

Art. 1292

Le greffier dresse procès-verbal détaillé de tout ce qui a été dit et fait en exécution des articles 1289 à 1291; les pièces produites demeurent annexées au procès-verbal.

[...⁸]

Art. 1293

Lorsque les époux ou l'un d'eux font état de circonstances nouvelles et imprévisibles, dont la preuve est dûment apportée, modifiant gravement leur situation, celle de l'un d'eux ou celle des enfants, ils peuvent soumettre ensemble à l'appréciation du juge, une proposition de modification de leurs conventions initiales.

Après avoir fait application de l'article 931, alinéas 3 à 7, ou s'il juge que les intérêts de l'un des conjoints ou des enfants sont gravement lésés, le juge peut convoquer les parties pour leur proposer d'adapter les conventions.

⁶ Art. 7, b): abrogation

⁷ Art. 7, c): abrogation

⁸ Art. 8: abrogation

⁹ Art. 9, a): remplacement

De rechter kan, ten laatste bij de verschijning van de echtgenoten waarin artikel 1289 voorziet, ambtshalve beslissen tot het horen van de kinderen, zoals bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid.

De rechter bepaalt, wanneer hij toepassing maakt van het tweede of het derde lid, binnen een maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van de eerste verschijning of van het onderhoud bedoeld in het vorige lid, een nieuwe datum voor de verschijning van de echtgenoten.

Tijdens deze verschijning kan de rechter de beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen laten schrappen of wijzigen.

Art. 1292

De griffier maakt een omstandig proces-verbaal op van al hetgeen gezegd en gedaan is ter uitvoering van de artikelen 1289 tot 1291; de overgelegde stukken blijven gevoegd bij het proces-verbaal.

Hij zendt, binnen vijftien dagen, aan de procureur des Konings een eensluidend verklaard afschrift van het proces-verbaal van de verschijning.

Art. 1293

Wanneer de echtgenoten of één van hen nieuwe en onvoorzienbare omstandigheden aanvoeren waardoor hun toestand, de toestand van één van hen of die van hun kinderen ingrijpend wordt gewijzigd en indien daarvan naar behoren het bewijs wordt geleverd, kunnen zij gezamenlijk een voorstel tot wijziging van hun oorspronkelijke overeenkomsten ter beoordeling aan de rechter voorleggen.

Nadat de rechter kennis heeft genomen van het advies van de procureur des Konings of na toepassing van artikel 931, derde tot zevende lid, kan hij de partijen oproepen indien hij zulks wenselijk acht, ten einde hen voor te stellen de voorstellen tot wijziging van de overeenkomsten met betrekking tot hun minderjarige kinderen aan te passen, wanneer die hem strijdig lijken met de belangen van deze laatsten.

De rechter kan, ten laatste bij de verschijning van de echtgenoten waarin artikel 1289 voorziet, ambtshalve beslissen tot het horen van de kinderen, zoals bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid.

De rechter bepaalt, wanneer hij toepassing maakt van het tweede [...⁶] lid, binnen een maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van de eerste verschijning of van het onderhoud bedoeld in het vorige lid, een nieuwe datum voor de verschijning van de echtgenoten.

[...⁷]

Art. 1292

De griffier maakt een omstandig proces-verbaal op van al hetgeen gezegd en gedaan is ter uitvoering van de artikelen 1289 tot 1291; de overgelegde stukken blijven gevoegd bij het proces-verbaal.

[...⁸]

Art. 1293

Wanneer de echtgenoten of één van hen nieuwe en onvoorzienbare omstandigheden aanvoeren waardoor hun toestand, de toestand van één van hen of die van hun kinderen ingrijpend wordt gewijzigd en indien daarvan naar behoren het bewijs wordt geleverd, kunnen zij gezamenlijk een voorstel tot wijziging van hun oorspronkelijke overeenkomsten ter beoordeling aan de rechter voorleggen.

De rechter kan na toepassing van artikel 931, derde tot zevende lid of indien hij oordeelt dat de belangen van één van de echtgenoten of van de kinderen grovelijk geschonden worden, de partijen oproepen om hen voor te stellen de overeenkomsten aan te passen.⁹

⁶ Art. 7, b): opheffing

⁷ Art. 7, c): opheffing

⁸ Art. 8: opheffing

⁹ Art. 9, a): vervanging

Le juge peut, au plus tard, lors de la comparution des époux prévue à l'article 1294, décider d'office d'entendre les enfants conformément à l'article 931, alinéas 3 à 7.

Lorsqu'il fait application des dispositions prévues au deuxième ou au troisième alinéa, le juge fixe, dans le mois du dépôt au greffe du procès-verbal de la comparution prévue au deuxième alinéa ou de l'audition prévue au troisième alinéa, une nouvelle date pour la seconde comparution prévue à l'article 1294.

Au cours de cette comparution, le juge peut faire supprimer ou modifier les dispositions qui sont manifestement contraires aux intérêts des enfants mineurs.

Art. 1295

Après que le juge a fait les observations aux époux, s'ils persévèrent, il leur est donné acte de leur réquisition, le greffier du tribunal dresse procès-verbal qui est signé tant par le juge et le greffier que par les parties, à moins qu'elles ne déclarent ne savoir ou ne pouvoir signer, auquel cas il en est fait mention.

Art. 1300

L'appel du jugement qui a déclaré ne pas y avoir lieu à prononcer le divorce, n'est admissible qu'autant qu'il soit interjeté par les deux parties, séparément ou conjointement, dans les mois à compter de la prononciation. Il est signifié au procureur du Roi.

10 avril 1992

Code des impôts sur les revenus 1992

Art. 104

Les dépenses suivantes sont déduites de l'ensemble des revenus nets dans les limites et aux conditions prévues aux articles 107 à 116 dans la mesure où el-

Le juge peut, au plus tard, lors de la comparution des époux prévue à l'article 1294, décider d'office d'entendre les enfants conformément à l'article 931, alinéas 3 à 7.

Lorsqu'il fait application des dispositions prévues au deuxième ou au troisième alinéa, le juge fixe, dans le mois du dépôt au greffe du procès-verbal de la comparution prévue au deuxième alinéa ou de l'audition prévue au troisième alinéa, une nouvelle date pour la seconde comparution prévue à l'article 1294.

[...¹⁰]

Art. 1295

Si les époux persistent dans leur demande, le juge prononce le divorce, sauf s'il estime qu'il est porté gravement atteinte aux intérêts de l'un des époux ou des enfants.¹¹

Art. 1300

L'appel du jugement qui a déclaré ne pas y avoir lieu à prononcer le divorce **parce qu'il est porté gravement atteinte aux intérêts de l'un des époux ou des enfants¹²**, n'est admissible qu'autant qu'il soit interjeté par les deux parties, séparément ou conjointement, dans les mois à compter de la prononciation. [...¹³].

10 avril 1992

Code des impôts sur les revenus 1992

Art. 104

Les dépenses suivantes sont déduites de l'ensemble des revenus nets dans les limites et aux conditions prévues aux articles 107 à 116 dans la mesure où el-

¹⁰ Art. 9, b): abrogation

¹¹ Art. 10: remplacement

¹² Art. 12, a): insertion

¹³ Art. 12, b): abrogation

De rechter kan, ten laatste bij de verschijning van de echtgenoten waarin artikel 1294 voorziet, ambtshalve beslissen tot het horen van de kinderen, zoals bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid.

De rechter bepaalt, wanneer hij toepassing maakt van het tweede of derde lid, binnen een maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van de verschijning bedoeld in het tweede lid of van het onderhoud bedoeld in het derde lid, een nieuwe datum voor de tweede verschijning waarin artikel 1294 voorziet.

Tijdens deze verschijning kan de rechter de beschikkingen die kennelijk strijdig zijn met de belangen van de minderjarige kinderen laten schrappen of wijzigen.

Art. 1295

Nadat de rechter aan de echtgenoten zijn opmerkingen heeft gemaakt, wordt hun, indien zij volharden, akte verleend van hun verzoek; de griffier van de rechtbank maakt een proces-verbaal op, dat getekend wordt door de rechter en de griffier, alsmede door de partijen, tenzij dezen verklaren niet te kunnen tekenen of daartoe niet in staat te zijn, in welk geval daarvan melding wordt gemaakt.

Art. 1300

Hoger beroep tegen het vonnis waarbij beslist is dat er geen grond bestaat om de echtscheiding uit te spreken, is slechts toegelaten indien het ingesteld wordt door beide partijen, afzonderlijk of gezamenlijk binnen één maand te rekenen van de uitspraak. Het wordt aan de procureur des Konings betekend.

10 april 1992

Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992

Art. 104

Binnen de grenzen en onder de voorwaarden bepaald in de artikelen 107 tot 116, worden van het totale netto-inkomen de volgende bestedingen afgetrokken,

De rechter kan, ten laatste bij de verschijning van de echtgenoten waarin artikel 1294 voorziet, ambtshalve beslissen tot het horen van de kinderen, zoals bepaald in artikel 931, derde tot zevende lid.

De rechter bepaalt, wanneer hij toepassing maakt van het tweede of derde lid, binnen een maand na de neerlegging ter griffie van het proces-verbaal van de verschijning bedoeld in het tweede lid of van het onderhoud bedoeld in het derde lid, een nieuwe datum voor de tweede verschijning waarin artikel 1294 voorziet.

[...¹⁰]

Art. 1295

Indien de echtgenoten volharden in hun verzoek, spreekt de rechter de echtscheiding uit behoudens indien hij oordeelt dat de belangen van één van de echtgenoten of, in voorkomend geval, van de kinderen, grovelijk geschonden worden.¹¹

Art. 1300

Hoger beroep tegen het vonnis waarbij beslist is dat er geen grond bestaat om de echtscheiding uit te spreken **omdat de belangen van één van de echtgenoten of van de kinderen grovelijk geschonden worden¹²**, is slechts toegelaten indien het ingesteld wordt door beide partijen, afzonderlijk of gezamenlijk binnen één maand te rekenen van de uitspraak. [...¹³]

10 april 1992

Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992

Art. 104

Binnen de grenzen en onder de voorwaarden bepaald in de artikelen 107 tot 116, worden van het totale netto-inkomen de volgende bestedingen afgetrokken,

¹⁰ Art. 9, b): opheffing

¹¹ Art. 10: remplacement

¹² Art. 12, a): invoeging

¹³ Art. 12, b): opheffing

les ont été effectivement payées au cours de la période imposable:

1° 80 p.c. des rentes régulièrement payées par le contribuable à des personnes qui ne font pas partie de son ménage, lorsque celles-ci leur sont payées en exécution d'une obligation résultant des articles 203, 203*bis*, 205, 205*bis*, 206, 207, 213, 221, 223, 301, 303, 306, 307, 307*bis*, 308, 311*bis*, 334, 336, 339*bis*, 364, 370, 475*bis* ou 475*quinquies* du Code civil et des articles 1258, 1271, 1280, 1288 ou 1306 du Code judiciaire, ainsi que 80 p.c. des capitaux tenant lieu de telles rentes. Toutefois, les rentes payées pour les enfants pour lesquels l'application de l'article 132*bis* a été demandée ne sont pas déductibles;

2° 80 p.c. des rentes ou rentes complémentaires dues par le contribuable aux conditions fixées au 1°, mais qui sont payées après la période imposable au cours de laquelle elles sont dues et ce, en exécution d'une décision judiciaire qui en a fixé ou augmenté le montant avec effet rétroactif. Toutefois, les rentes payées pour les enfants pour lesquels l'application de l'article 132*bis* a été demandée pour un exercice d'imposition antérieur ne sont pas déductibles;

[...]

les ont été effectivement payées au cours de la période imposable:

1° 80 p.c. des rentes régulièrement payées par le contribuable à des personnes qui ne font pas partie de son ménage, lorsque celles-ci leur sont payées en exécution d'une obligation résultant des articles 203, 203*bis*, 205, 205*bis*, 206, 207, 213, 221, 223, 301, 303, 306, 307, 307*bis*, 308, 311*bis*, 334, 336, 339*bis*, 364, 370, 475*bis* ou 475*quinquies* du Code civil et des articles 1258, 1271, 1280, 1288 ou 1306 du Code judiciaire, ainsi que 80 p.c. des capitaux tenant lieu de telles rentes. Toutefois, les rentes payées pour les enfants pour lesquels l'application de l'article 132*bis* a été demandée ne sont pas déductibles;

2° 80 p.c. des rentes ou rentes complémentaires dues par le contribuable aux conditions fixées au 1°, mais qui sont payées après la période imposable au cours de laquelle elles sont dues et ce, en exécution d'une décision judiciaire qui en a fixé ou augmenté le montant avec effet rétroactif. Toutefois, les rentes payées pour les enfants pour lesquels l'application de l'article 132*bis* a été demandée pour un exercice d'imposition antérieur ne sont pas déductibles;

«2°*bis* les frais et honoraires payés à un avocat ou à un notaire en cas de divorce par consentement mutuel au sens des articles 1287 et suivants du Code judiciaire, avec un maximum de 500 euros.»¹⁴;

[...]

¹⁴ Art. 14: insertion

in zover zij in het belastbare tijdperk werkelijk zijn betaald:

1° 80 pct. van de uitkeringen die de belastingplichtige regelmatig heeft betaald aan personen die niet deel uitmaken van zijn gezin, wanneer ze zijn betaald ter uitvoering van een verplichting op grond van de artikelen 203, 203*bis*, 205, 205*bis*, 206, 207, 213, 221, 223, 301, 303, 306, 307, 307*bis*, 308, 311*bis*, 334, 336, 339*bis*, 364, 370, 475*bis* of 475*quinqüies* van het Burgerlijk Wetboek en van de artikelen 1258, 1271, 1280, 1288 of 1306 van het Gerechtelijk Wetboek, zomede 80 pct. van de kapitalen die zulke uitkeringen vervangen. Evenwel zijn de uitkeringen betaald voor de kinderen voor welke de toepassing van artikel 132*bis* werd gevraagd, niet aftrekbaar;

2° 80 pct. van de uitkeringen of de aanvullende uitkeringen die de belastingplichtige verschuldigd is volgens de voorwaarden bepaald in 1°, doch die na het belastbare tijdperk waarop zij betrekking hebben betaald worden ter uitvoering van een gerechtelijke beslissing waarbij het bedrag ervan met terugwerkende kracht wordt vastgesteld of verhoogd. Evenwel zijn de uitkeringen betaald voor de kinderen voor welke voor een vorig aanslagjaar de toepassing van artikel 132*bis* werd gevraagd, niet aftrekbaar;

[...]

in zover zij in het belastbare tijdperk werkelijk zijn betaald:

1° 80 pct. van de uitkeringen die de belastingplichtige regelmatig heeft betaald aan personen die niet deel uitmaken van zijn gezin, wanneer ze zijn betaald ter uitvoering van een verplichting op grond van de artikelen 203, 203*bis*, 205, 205*bis*, 206, 207, 213, 221, 223, 301, 303, 306, 307, 307*bis*, 308, 311*bis*, 334, 336, 339*bis*, 364, 370, 475*bis* of 475*quinqüies* van het Burgerlijk Wetboek en van de artikelen 1258, 1271, 1280, 1288 of 1306 van het Gerechtelijk Wetboek, zomede 80 pct. van de kapitalen die zulke uitkeringen vervangen. Evenwel zijn de uitkeringen betaald voor de kinderen voor welke de toepassing van artikel 132*bis* werd gevraagd, niet aftrekbaar;

2° 80 pct. van de uitkeringen of de aanvullende uitkeringen die de belastingplichtige verschuldigd is volgens de voorwaarden bepaald in 1°, doch die na het belastbare tijdperk waarop zij betrekking hebben betaald worden ter uitvoering van een gerechtelijke beslissing waarbij het bedrag ervan met terugwerkende kracht wordt vastgesteld of verhoogd. Evenwel zijn de uitkeringen betaald voor de kinderen voor welke voor een vorig aanslagjaar de toepassing van artikel 132*bis* werd gevraagd, niet aftrekbaar;

2°*bis* de kosten en erelonen betaald aan een advocaat of een notaris ingeval van een echtscheiding door onderlinge toestemming als bedoeld in de artikelen 1287 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, met een maximum van 500 euro¹⁴.

[...]

¹⁴ Art. 14: invoeging